

GAMMALT och NYTT

från Dalarna

ur **Falu Kuriren**

1988-1990

Urval och redigering **ERIK JÖDAHL**

Ett spel om en väg

I påskatid år 1941 kom två penninglösa studenter från Uppsala dragande hit upp till Leksand. I bagaget fanns en packe rollhäften för en teaterpjäs, som ingen hört talas om. Stycket bar det konstifika namnet "Ett spel om en väg, som till Himla bär". Ungdomarna hette Rune Lindström och Gösta Folke. Den förre hade sett mig uppträda i revyerna på Sveasalen och visste dessutom, att jag var inblandad i skötsel av Paradplatsen, där han satt en sommar och ritade karikatyrer å en krona styck. Nu ville de lägga beslag på parkscenen under tre dagar i augusti för att spela upp pjäsen ifråga.

"Men nu lell" (så hette en av revyerna) tänkte jag i mitt stilla sinne, sedan Rune och jag gått igenom manuset. Och på förhand hade han utsett mig för kurbitsmåla-rens roll. Spontant och utan hyresförhandlingar, vilka för övrigt skulle ha varit meningslösa, öppnades för dem grindarna till Paradplatsen.

Urpremiären 3 augusti 1941 blev en braksuccé. Den slog ned som en bomb och

Det är inte bara kung Salomo (här gestaltad av Jarl Kulle) som behöver tak över huvudet när han håller gille. För att säkra Himlaspelets framtid blir det nog nödvändigt att även publiken får skydd mot dåligt väder, tycker Nils Ingels i denna debattartikel om spelet om vägen som till Himlen bär. (Foto: Kjell Jansson).

gav eko över hela landet. Men en bomb av betydligt angenämare slag än den som något år senare skulle drabba Hiroshima. Julen samma år inbjöds vi till Stockholm och Kungl Dramatiska Teatern. Vi spelade för utsålda hus, och teaterns röda lyktglober brann dag och natt på Nybroplan.

Hemma i Leksand kände jag som affärsman på mig, att vi nu fått chansen till alla tiders turistattraktion. Midsommarfirandet hade denna tid nått lågvattenmärket i tältstäderna i och runt Norets samhälle. Nu skulle Himlaspelet, denna underbara hyllning till Leksandsfolket i gången tid, få hjälpa till att sanera. Med fanatisk glöd föreslog jag, som styrelseledamot i Leksands Planteringssällskap, att vi skulle låna upp pengar och förvärva uppföranderätten. Ett avtal kom till stånd den 24 augusti 1942. Då hade redan en filmgubbe varit framme och köpt filmrätten. Visst blev vi ledsna och rädda för konkurrens, och om filmen tyckte vi inte. Men allt blev fröjd och gamman, när Lindström utan extra kostnad förlänade oss uppföranderätten även utanför landets gränser. Tillägg till tidigare avtal kom till 20 december 1952. I detta ikläder sig sällskapet, att Himlaspelet om möjligt skall uppföras årligen.

Det är rimligt att vår sockens innevånare får veta vad de äger och vad som gäller i dessa sammanhang.

Det hade framkommit, att Nås socken engagerat Rune Lindström för att skriva en teaterpjäs byggd på Selma Lagerlöfs roman Ingmars-sönerna. Det mullrades från ett håll i styrelsen, att "nu får vi konkurrens, om aldrig förr, och tilltaget bör stoppas!" Jag begärde ordet: I min geografibok fick jag en gång lära mig bl a följande: "Nås socken är den fattigaste bland socknar i Dalarne". Detta gjorde ont i mitt pojkhjärta. Inte ska vi missunna dem denna uppryckning, om det nu blir någon! Då blev det tyst.

Mycket har hänt sedan dess. Säter, Arboga och Malung fick också sina spel. Och Rune Lindström döptes i Stockholmspressen till Resanden i Bygdespel!

År 1949 gav vi spelet i vår vänort Lillehammer i Norge, den blivande OS-staden. Vi blev mottagna som kungar. Tidigare (1944) hade vi gjort vår eriksgata genom landet i riksteaterns regi. Och vi hade spelat i Helsingfors under brinnande krig. Överallt applåddaskor, inropningar, ovationer. När bussen under hemresan från Norge passerade krönet på Leksandsbron satt vi på golvet och sammanträdde. Himlaspelet med sin varma, människovänliga religiositet, hade vuxit till något stort, något som liknade en folkrörelse. Vi hade vuxit ur kläderna, den gamla parkscenen! Vi tummade på att sommaren 1950 skulle det himlaspelas i Sammilsgropen minsann.

En natt efter Norge-resan fick jag en mardröm. Jag var på väg till gropan för att sminka mig, men kyrkallén var packad av hojtande, böljande människomassor. Vänliga personer erbjöd mig sina axlar att kliva på. Från min höga utkik fann jag, att gropan redan var fylld till brädden av publik. Vilken teaterchef skulle inte explodera av lycka över en sådan syn! Men när jag kastade blicken västerut mot kyrkan, så fanns den inte. Och inte stapeln och kyrkvallen. Jag såg ett enda stort svart hål liknande det, som lär finnas i rymden.

Jag kände djup förtvivlan i min själ, när jag vaknade upp ur min ruelle. Vad hade vi ställt till med? Var Himlaspelet en irrlära? Det var ju en journalist som efter premiären skrev, att Mats Ersson kom alldeles för lätt in i himlen? Lanserade vi en alltför bekväm kristen tro mot århundraden av svavelpredikningar från Leksands predikstol? Och detta medverkar du till. Och sviker din barndoms kyrka, som varit

din och andra leksandsbors trygghet. Inte minst under de två världskrigen! Du måste bikta dig för kyrkoherden Sven Lindberg . . .

Jag minns som vore det igår den höstdag jag med raska steg och under ett tak av guldglänsande löv från jättebjörkarna, forcerade kyrkallén på väg till pastorsexpeditionen som stängde klockan 12. Kyrkoherden fanns inte där, men jag letade upp honom ute på kyrkogården, där han förmodligen mediterade över en kommande predikan. Jag berättade om min mardröm och ville höra hans åsikter om vår påtänkta invasion av Sammilsgropen. Han såg mig in i ögonen och sa följande: "Sätt i gång och bygg pojkar! Gudsordet har många rännilar!" Sen pekade han upp mot kupolen. "Henne kan ingen rubba i sin position. Hon har sin grund på en tvåtusen-årig kristen tro." En sten föll från mitt hjärta. Himlaspelet hade fått svenska kyrkans välsignelse!

Himlaspelet i Sammilsgropen blev en riktig satsning. Flera hundra tusen människor har sett spelet och fått, vill jag tro, en underbar upplevelse av sina besök. Det finns problem. År 1991 firar vi 50-årsjubileum, om den snart sönderspikade scenen håller och vi kan betala upp- och nedmonteringen, som vid det laget torde kosta uppåt tvåhundra tusen kronor.

Under min tid i bestyrelsen enades vi om att en fast scen vore det rätta för framtiden. Men smältvattnet i gropen varje vår tvingade oss till en projektering längre norr ut i gropen. Denna lösning är inte 100-procentigt god men bättre än ingenting. Och tiden står inte still! Nu har ett glob- och kupoltänkande kommit in i det byggande Sverige. Och jag resonerar som så: Skall inte vi i denna tekniska tid kunna lösa smältvattenproblemet, när vi snart kan flyga till planeten Mars? Och greja en amfiteater i gammal stil! Med tak över åskådarna! En regnig sommar är Himlaspelets värsta fiende.

Givetvis skulle denna plats locka till sig större teaterturnéer och konserter och därmed förlänga sommarsäsongen. Musik och teater har årtusenden på nacken i mänsklighetens historia, och här ligger både elithockey och majstångsresning i lä. Därmed intet ont sagt om de sistnämnda! Skall vi dra oss fram på gammalt vis något år till bör kommunen höja det årliga anslaget med minst två hundra tusen kronor. Men problemet finns ändå kvar!

Alltså, Leksands kommun, visa nu framfötterna innan det blir för sent! Följ parollen: Det är trona som allt ska bero på!

NILS INGELS
89 03 29:20

Ur Gammalt och nytt från Dalarna, ur Falu Kuriren, 1988 - 1990
Urval och redigering Erik Jödahl, FaluKuriren 1991